

การส่งเสริมการใช้ปุ๋ยหมักแทนปุ๋ยเคมี

องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะจันทร์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ชาวบ้านส่วนใหญ่ในตำบลเกาะจันทร์ประกอบอาชีพทางการเกษตร ปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญได้แก่ ยางพารา ข้าวและพืชผักผลไม้ อย่างไรก็ตามเกษตรกรส่วนใหญ่จะใช้ปุ๋ยและสารเคมีเพื่อเร่งผลผลิตทางการเกษตรให้ได้ในปริมาณมาก ซึ่งจะเป็นการเพิ่มรายได้ให้มากขึ้น แต่การใช้ปุ๋ยและสารเคมีติดต่อกันในระยะยาว ส่งผลให้คุณภาพดินเสื่อมลงอย่างรวดเร็ว ผลผลิตที่ได้มีจำนวนลดลง นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดปัญหาสารพิษตกค้างในพืชผักผลไม้ ซึ่งเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะจันทร์ จึงเห็นความจำเป็นเร่งด่วนในการแก้ไขปัญหาการใช้ปุ๋ยเคมีของประชาชน

ข้อมูลพื้นฐานปีปัจจุบัน
: ปี พ.ศ. 2546

อำเภอ : ชะอวด
จังหวัด : นครศรีธรรมราช

ประชากร : 9,966 คน

พื้นที่ : 26.2 ตร.กม.

ประเภทท้องถิ่น :
องค์การบริหารส่วนตำบล

การเลือกตั้ง : ทางอ้อม

วิถีใหม่

ปี 2543 อบต.เกาะจันทร์ จึงดำเนินการ "การส่งเสริมการใช้ปุ๋ยหมักแทนปุ๋ยเคมี" ซึ่งเป็นการสนับสนุนให้เกษตรกรหันมาผลิตและใช้ปุ๋ยหมักแทนปุ๋ยเคมีเพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้แก่ดิน อันนำไปสู่การเพิ่มปริมาณผลผลิต อีกทั้งยังเป็นการแก้ไขปัญหาสารพิษตกค้างในพืชผักผลไม้อีกด้วย

ผลงานที่ได้ดำเนินการ

1. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และการอบรม
 - รณรงค์ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับผลเสียของการใช้ปุ๋ยเคมีติดต่อกันเป็นเวลานาน รวมถึงข้อดีของการใช้ปุ๋ยหมักแทนปุ๋ยเคมีให้กับประชาชนได้รับทราบ
 - อบรมและสาธิตวิธีการทำปุ๋ยหมักให้แก่ประชาชนในตำบลและสมาชิกกลุ่มผลิตปุ๋ยหมัก
2. การบริหารจัดการกลุ่มผลิตปุ๋ยหมัก
 - จัดตั้งกลุ่มผลิตปุ๋ยหมัก จำนวน 9 กลุ่ม แต่ละกลุ่มมีสมาชิกประมาณ 15 – 20 คน
 - สนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนให้กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักทั้ง 9 กลุ่มๆ ละ 3,000 บาท
 - สมาชิกกลุ่มผลิตปุ๋ยหมัก ทั้ง 9 กลุ่มมีการผลิตปุ๋ยหมักไว้ใช้เองในครัวเรือน และมี 3 กลุ่มที่สามารถผลิตเพื่อจำหน่ายด้วย
3. จัดสร้างโรงเรือนสำหรับการผลิตและจัดจำหน่ายปุ๋ยหมักให้แก่กลุ่มที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินการ จำนวน 3 โรง

การระดมทรัพยากร

ค่าใช้จ่าย/การลงทุน	1. ค่าตอบแทนวิทยากรในการอบรมและสาธิตวิธีการผลิตปุ๋ยหมักให้แก่ประชาชน จำนวน 2,000 – 3,000 บาท งบประมาณของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน 2. เงินทุนหมุนเวียนให้แก่กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักทั้ง 9 กลุ่ม จำนวน 27,000 บาท งบประมาณของ อบต. 3. ค่าใช้จ่ายในการจัดสร้างโรงเรือนสำหรับผลิตและจัดจำหน่ายปุ๋ยหมัก 3 โรง จำนวน 630,000 บาท งบประมาณของ อบต.
อุปกรณ์/เครื่องมือ	1. วัสดุอุปกรณ์ในการทำปุ๋ยหมัก เช่น แกลบและหัวเชื้อ 2. โรงเรือน 3 โรง
บุคลากร	1. วิทยากรอบรมวิธีการผลิตปุ๋ยหมัก จำนวน 5 คน 1 วัน 2. กลุ่มที่ผลิตปุ๋ยหมักเพื่อใช้กันเองภายในกลุ่ม จำนวนสมาชิกกลุ่ม 15 - 20 คน ร่วมกันผลิตปุ๋ยหมัก 1 - 2 ครั้ง /กลุ่ม/ ปี 3. กลุ่มที่ผลิตปุ๋ยหมักเพื่อการจำหน่าย จำนวนสมาชิกกลุ่ม 15 -20 คน ร่วมกันผลิตปุ๋ยหมัก 6 ครั้ง /กลุ่ม/ปี

ขั้นตอนในการดำเนินการ

วัน เดือน ปี	กิจกรรมที่ทำ	ผู้รับผิดชอบ
กุมภาพันธ์ 2543	ประชาชนพบปัญหาสภาพดินเสื่อม ผลผลิตทางการเกษตรที่ได้มีจำนวนลดลง เกิดปัญหาสารพิษตกค้างในพืชผลทางการเกษตร โดยนำปัญหาเข้าปรึกษากับ อบต.	เกษตรกรในตำบลเกาะจันทร์
	คณะผู้บริหาร อบต. , สมาชิกสภา อบต. และเจ้าหน้าที่ อบต. ร่วมปรึกษาหาแนวทางในการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น โดยริเริ่มโครงการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยหมักแทนปุ๋ยเคมี	คณ. ผู้บริหาร อบต. , สมาชิกสภา อบต. และเจ้าหน้าที่ อบต.
มีนาคม 2543	อบต. ประสานความร่วมมือกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ทั้ง 9 หมู่บ้าน ให้เป็นตัวแทนในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับโครงการฯ พร้อมทั้งรับฟังความคิดเห็นและปัญหาเกี่ยวกับการเพาะปลูกที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่	อบต. และอาสาสมัครสาธารณสุข
เมษายน – พฤษภาคม 2543	อบต. ประสานงานจัดให้มีการประชุมปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานเกษตรอำเภอ ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการทำโครงการเพื่อแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นกับเกษตรกร และแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่หน่วยงานต่างๆ	อบต. , สำนักงานเกษตรอำเภอ, ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
มิถุนายน 2543	อบต. เสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหการใช้ปุ๋ยเคมีของชาวบ้าน โดยการส่งเสริมให้ประชาชนใช้ปุ๋ยหมักแทนปุ๋ยเคมีผ่านทางเวทีประชาคม พร้อมทั้งให้เกษตรกรร่วมเสนอหนทางอื่นในการแก้ไขปัญหที่เป็นไปได้	อบต.
กรกฎาคม – สิงหาคม 2543	อบต. รณรงค์ ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ ความรู้เกี่ยวกับผลเสียของการใช้ปุ๋ยเคมีติดต่อกันเป็นเวลานาน ข้อดีของการใช้ปุ๋ยหมักแทนปุ๋ยเคมี โดยประสานความร่วมมือกับ	อบต. และอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน

วัน เดือน ปี	กิจกรรมที่ทำ	ผู้รับผิดชอบ
	อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ทั้ง 9 หมู่บ้าน โดยการเข้าไปพูดคุยกับชาวบ้านในพื้นที่แต่ละหมู่บ้าน	
กันยายน 2543	อบต. ส่งเสริมให้เกิดการจัดตั้งกลุ่มผลิตปุ๋ยหมักในแต่ละหมู่ รวมถึงเป็นตัวแทนของแต่ละหมู่บ้านในการประสานงานกันระหว่าง อบต. กับชุมชน โดยตัวแทนกลุ่มนั้นจะต้องเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากชุมชนและเป็นผู้ที่มีความรู้หรือมีความสนใจในการผลิตปุ๋ยหมักไว้ใช้เอง โดยชาวบ้านสามารถจัดตั้งกลุ่มผลิตปุ๋ยหมักได้ถึง 9 กลุ่ม แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกประมาณ 15 –20 คน	อบต.
ตุลาคม - ธันวาคม 2543	อบต.ร่วมมือกับสำนักงานเกษตรอำเภอและศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ในการเป็นหน่วยงานที่ออกเผยแพร่ให้ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอน กรรมวิธีในการทำปุ๋ยหมัก พร้อมทั้งสาธิตวิธีการทำ ณ ที่ทำการของกลุ่มฯ ละ 1 ครั้ง	อบต., เกษตรอำเภอและศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
มีนาคม 2544	อบต. ได้ให้เงินทุนอุดหนุนกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักทั้ง 9 กลุ่มๆ ละ 3,000 บาท เพื่อเป็นต้นทุนในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการทำปุ๋ยหมัก เช่น แกลบและหัวเชื้อ เป็นต้น	อบต.
เมษายน 2544 – ปัจจุบัน	ทั้ง 9 กลุ่ม ทำการผลิตปุ๋ยหมักไว้เพื่อใช้เองในครัวเรือน และเพื่อการจำหน่าย ซึ่งผลิตตามที่มีลูกค้าสั่งซื้อมาและขายในราคากิโลกรัมละ 3 บาท นอกจากนี้สมาชิกของแต่ละกลุ่มยังเป็นตัวแทนในการเผยแพร่ความรู้ประสบการณ์ให้แก่ผู้ที่มีความสนใจอีกด้วย	สมาชิกกลุ่มทั้ง 9 กลุ่ม
2545 – 2546	ติดตามและสรุปผลการดำเนินงานของแต่ละกลุ่ม ในกลุ่มที่ประสบความสำเร็จมากหรือมีความเป็นไปได้สูงในความยั่งยืนต่อเนื่องของการดำเนินงาน ซึ่งวัดได้จากยอดขายในแต่ละปี มีจำนวน 3 กลุ่ม	อบต.
	อบต. สนับสนุนเงินกลุ่มละ 210,000 บาท ในการจัดทำอาคารโรงเรือนสำหรับการผลิตและจัดจำหน่าย สำหรับกลุ่มที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน จำนวน 3 กลุ่ม	อบต.

หน่วยงานที่เข้าร่วมดำเนินการ

--หน่วยงาน/องค์กร--- --บทบาทความร่วมมือ --

สำนักงานเกษตรอำเภอ สนับสนุนการดำเนินงานของโครงการ โดยการร่วมประชุมปรึกษาหารือถึงความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหา และเผยแพร่ให้ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนกรรมวิธีในการทำปุ๋ยหมักพร้อมทั้งสาธิตวิธีการทำปุ๋ยหมัก

ชะอวด และ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอชะอวด

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) สนับสนุนการดำเนินงานของโครงการ โดยการร่วมประชุมปรึกษาหารือถึงความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหา เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร พร้อมทั้งรับฟังความคิดเห็นและปัญหาเกี่ยวกับการเพาะปลูกที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ และประชาสัมพันธ์เผยแพร่ ความรู้เกี่ยวกับผลเสียของการใช้ปุ๋ยเคมีและข้อดีของการใช้ปุ๋ยหมักแทนปุ๋ยเคมี

ประเมินผลความสำเร็จ

ก่อนการดำเนินการ

1. เกษตรกรส่วนใหญ่ในตำบลเกาะจันทร์ประกอบอาชีพทางการเกษตร โดยส่วนใหญ่จะใช้ปุ๋ยและสารเคมีเพื่อเร่งผลผลิตทางการเกษตร แต่การใช้ปุ๋ยและสารเคมีในระยะเวลานาน ส่งผลให้ดินเสื่อมสภาพ ผลผลิตทางการเกษตรมีปริมาณลดลง ส่งผลให้รายได้ลดลง นอกจากนี้การใช้สารเคมียังก่อให้เกิดปัญหาสารพิษตกค้างในพืชผักผลไม้

หลังการดำเนินการ

1. สมาชิกกลุ่มผลิตปุ๋ยหมัก จำนวน 180 – 200 คน จากทั้ง 9 กลุ่ม มีการผลิตปุ๋ยหมักเพื่อใช้เองในครัวเรือนและผลิตเพื่อจำหน่ายในชุมชน
 - ส่วนที่ผลิตเพื่อใช้เอง ทั้ง 9 กลุ่ม สามารถลดค่าใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ยและสารเคมีให้กับสมาชิกปีละ 1,000 – 2,000 บาท / ครัวเรือน/ ปี
 - ส่วนที่ผลิตเพื่อจำหน่าย จำนวน 3 กลุ่ม สามารถสร้างรายได้เสริมให้กับสมาชิกปีละ 4,000 – 5,000 บาท / ครัวเรือน / ปี
2. สมาชิกในกลุ่มมีการผลิตปุ๋ยหมักเพื่อใช้เองควบคู่ไปกับการใช้ปุ๋ยเคมี ซึ่งเป็นการลดปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีที่ไม่จำเป็นลง ช่วยลดปัญหาสารพิษตกค้างในพืชผลทางการเกษตร
3. สภาพดินเริ่มกลับดีขึ้นโดยไม่ต้องมีการบำรุงรักษามากเหมือนในอดีต ปริมาณผลผลิตเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้รายได้ของเกษตรกรเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย

อุปสรรคและการแก้ไขปัญหา

อุปสรรค	การแก้ไขปัญหา
1. การบริหารจัดการงานของแต่ละกลุ่มขาดผู้รับผิดชอบดูแลงานอย่างชัดเจน เพื่อช่วยในการติดต่อประสานงานกับ อบต. และบริหารจัดการงานภายในกลุ่ม เนื่องจากไม่มีการจัดตั้งคณะทำงานของแต่ละกลุ่ม ไม่มีประธานหรือผู้ดูแลและเลขานุการกลุ่ม	1. กำหนดผู้รับผิดชอบขึ้นมาดูแลบริหารจัดการงานภายในกลุ่ม โดยมีการแบ่งงานกันทำอย่างชัดเจน
2. บางกลุ่มประสบปัญหาเกี่ยวกับสถานที่ผลิตและจัดเก็บปุ๋ยหมัก เนื่องจากการทำปุ๋ยหมักต้องอาศัยระยะเวลาในการย่อยสลาย สถานที่จัดเก็บต้องไม่ให้มีสัตว์เข้ามาคุ้ยเขี่ยและไม่ส่งกลิ่นรบกวน ต้องดูแลไม่ให้โดนฝนเพราะจะทำให้ปุ๋ยมีความชื้นมากเกินไป	2. จัดตั้งสถานที่ดำเนินการผลิตและจัดเก็บปุ๋ยหมักอย่างมิดชิด แก้ไขปัญหากลิ่นและสัตว์คุ้ยเขี่ย โดยเป็นสถานที่ทำการรวมของกลุ่มผลิตปุ๋ยหมัก ให้เป็นที่เดียวกันเพื่อความสะดวกและช่วยลดปัญหาการขาดทุนของบางกลุ่ม ทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้นและสามารถมีเงินทุนเพิ่มขึ้นเพื่อสั่งซื้อวัตถุดิบได้มากขึ้น

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

โครงการที่สามารถตอบสนองความต้องการหรือเป็นการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้กับประชาชนในตำบลเกาะจันทร์ ทำให้โครงการได้รับความร่วมมือจากประชาชนในการเข้าร่วมปฏิบัติงานตามโครงการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยหมักแทนปุ๋ยเคมีของ อบต. โดยหันมาผลิตและใช้ปุ๋ยหมักทั้งเพื่อการจำหน่ายและใช้ในครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้โครงการประสบความสำเร็จด้วยดี

ความยั่งยืนในการดำเนินการ

โครงการนี้มีความยั่งยืน เพราะเริ่มโครงการตั้งแต่ปี 2543 จนกระทั่งปัจจุบันโครงการก็ยังดำเนินการอยู่ เริ่มแรกเพียงสนับสนุนให้เกษตรกรในพื้นที่หันมาใช้ปุ๋ยหมักแทนปุ๋ยเคมี แต่ในปัจจุบันกลายเป็นกลุ่มอาชีพหนึ่งซึ่งสร้างรายได้เสริมให้แก่เกษตรกร และในอนาคตก็ยังมีแผนงานจะพัฒนาไปอีกตามศักยภาพของชุมชน และได้บรรจุลงเป็นแผนงานหนึ่งในแผนพัฒนาตำบล 5 ปี

ความเป็นไปได้ในการถ่ายทอดประสบการณ์

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะนำวิถีใหม่นี้ไปปฏิบัติควรต้องคำนึงถึงการให้ความร่วมมือขอชุมชนและประชาชนในการดำเนินงานตามโครงการ

แหล่งข้อมูลเพิ่มเติม

ชื่อ-นามสกุล : นายสุพจน์ รติกานต์วัฒนา
ตำแหน่ง : นายกองค์การบริหารส่วนตำบล
หน่วยงาน : องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะจันทร์
ที่อยู่ : หมู่ 2 ตำบลเกาะจันทร์ อำเภอบางละมุง จังหวัดนครราชสีมา 80180
โทรศัพท์ : (075) 493-111

ชื่อ-นามสกุล : ส.ด.ต.ทรงวุฒิ ทองขาว
ตำแหน่ง : ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
หน่วยงาน : องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะจันทร์
ที่อยู่ : หมู่ 2 ตำบลเกาะจันทร์ อำเภอบางละมุง จังหวัดนครราชสีมา 80180
โทรศัพท์ : (075) 493-111

ข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปีที่มีการเริ่มวิถีใหม่ : พ.ศ. 2543

ประเภทของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	องค์การบริหารส่วนตำบล
สถานที่ตั้ง	หมู่ 2 ตำบลเกาะขันธุ์ อำเภอยะบะ จังหวัดนครศรีธรรมราช 80180
ขนาดพื้นที่	26.2 ตารางกิโลเมตร
งบประมาณรายจ่าย	5,244,871.72 บาท (ปีงบประมาณ 2543)
งบประมาณรายได้	5,159,293.25 บาท (ปีงบประมาณ 2543)
จำนวนพนักงานและลูกจ้าง	4 คน 2 คน พนักงานท้องถิ่น 2 คน ลูกจ้างประจำ
จำนวนประชากร	9,850 คน
จำนวนครัวเรือน	1,800 ครัวเรือน
ประชากรแฝง	300 คน
รายได้เฉลี่ยประชากร	13,000 บาท
ลักษณะของเมืองและ วิถีชีวิตประชาคม	ตำบลเกาะขันธุ์อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอยะบะไป ทางทิศตะวันตก ระยะทางประมาณ 11 กิโลเมตร ประกอบด้วย 9 หมู่บ้าน ตำบลเกาะขันธุ์มีพื้นที่ส่วน ใหญ่เป็นที่ราบลาดเอียงจากทิศตะวันตกไปทิศ ตะวันออก สลับกับพื้นที่ราบลุ่มใช้ในการทำนา พื้นที่ ส่วนใหญ่ใช้ในการทำสวนสลับกับการทำนา มี 2 ฤดู คือ ฤดูร้อนและฤดูแล้ง ประชากรส่วนใหญ่ประกอบ อาชีพทางด้านเกษตรกรรม อาชีพหลักคือการทำสวน ยางพาราและทำนา อาชีพรองคือ การทำสวนผลไม้ รับจ้าง เลี้ยงสัตว์และร้านค้าขนาดย่อม ลักษณะที่ตั้ง ของตำบลเกาะขันธุ์มีถนนสายยะบะ-ไม้เสียบ ซึ่ง เป็นถนนสายหลัก เป็นเส้นทางสำคัญในการสัญจรไป มาในการติดต่อกับอำเภอและจังหวัดใกล้เคียงและเป็น เส้นทางหลักที่ใช้ในการเดินทางจากภาคใต้ มุ่งสู่ กรุงเทพมหานคร